

Skončila mezinárodní vědecká konference „Válečná a vojensko-politická spojení v moderních a soudobých dějinách střední Evropy: Přednosti, limity, výzvy“

21.3.2025 - Kateřina Eliášová | Vojenský historický ústav Praha

Panelisté se poslední den mezinárodní vědecké konference "Válečná a vojensko-politická spojení v moderních a soudobých dějinách střední Evropy: Přednosti, limity, výzvy" zaměřili na klíčové momenty rozpadu Varšavské smlouvy a role Sovětského svazu v tomto procesu, stejně jako počátky vztahů mezi československou armádou a NATO na přelomu 80. a 90. let. V rámci střední Evropy zkoumali veřejné vnímání NATO v Maďarsku a změny v postoji společnosti k této alianci.

Dále se konference věnovala sovětské vojenské přítomnosti v Československu po roce 1968, včetně neformálních ekonomických aktivit sovětských vojáků a jejich vztahů s místním obyvatelstvem. Významným tématem byla také role československého obchodu se zbraněmi v rámci socialistického bloku a jeho ekonomické dopady.

Z pohledu individuálních zkušeností se diskutovalo o obrazu (ne)přátel v pamětnických reflexích důstojníků ČSLA a jejich vnímání armád NATO i Varšavské smlouvy. Konference se rovněž zabývala současnými bezpečnostními otázkami, včetně představené přítomnosti NATO na východním křídle Aliance a účasti Armády ČR v mezinárodních misích.

„ „ uvedl na závěr konference Pavel Mücke z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR.

První den konference:

<https://www.vhu.cz/zacala-mezinarodni-vedecka-konference-valecna-a-vojensko-politicka-spojenectvi-v-modernich-a-soudobych-dejinach-stredni-evropy-prednosti-limity-vyzvy/>

Druhý den konference:

<https://www.vhu.cz/druhym-dnem-pokracovala-mezinarodni-vedecka-konference-valecna-a-vojensko-politicka-spojenectvi-v-modernich-a-soudobych-dejinach-stredni-evropy-prednosti-limity-vyzvy/>

SOUHRN PÁTEČNÍCH BLOKŮ

Opomíjené faktory rychlého rozpadu Varšavské smlouvy na počátku 90. let - **Matěj Bílý (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Praha)** se zaměřil na období po pádu železné opony a důsledky této historické změny. Představil méně diskutované faktory, které přispěly k rychlému rozpadu Varšavské smlouvy v roce 1991. Zatímco dominantním narativem je důraz na rozhodnutí nových demokratických vlád přetrhat vazby na SSSR, Bílý poukázal na nečekanou pasivitu Moskvy a nedostatečné snahy Sovětského svazu udržet alianci v reformované podobě.

Československá armáda a NATO v letech 1989–1992 - **Petr Janoušek (Vojenský historický ústav Praha)** se zabývá rozvíjením vztahů mezi československou armádou a NATO v období mezi sametovou revolucí a rozpadem federace. Autor se zaměřil na první kontakty s Aliancí, hledání nové identity armády a přehodnocování jejího historického obrazu. Klíčovým tématem je také účast československých vojáků na zahraničních operacích a otázka, kdo stál za iniciativou rozšíření NATO

směrem do střední Evropy.

Veřejné vnímání Severoatlantické aliance v Maďarsku – **Péter Hevő (ELTE Eötvös Loránd University, Budapest)** se věnoval postoji maďarské společnosti k NATO od 90. let po současnost. Popsal kampaň před vstupem Maďarska do Aliance a analyzoval, jak se obraz NATO v očích veřejnosti proměnil, zejména po nástupu Fideszu k moci v roce 2010. Prezentace se opírala o historické prameny, průzkumy veřejného mínění a analýzu politických diskurzů.

Neočekávaná (ne)přátelská návštěva maršála Koněva v Československu v květnu 1968. Krize důvěry mezi „starými známými“ a operace DUNAJ – **Daniel Povolný (Ústav pro studium totalitních režimů, Praha)** analyzoval vztahy mezi účastníky sovětské delegace vedené maršálem Koněvem a jejich československými protějšky. Návštěva, která proběhla v květnu 1968, byla součástí sovětské strategie monitorování situace v ČSSR před plánovanou invazí. Členové delegace měli za úkol kontaktovat širokou veřejnost i dělnické a vojenské kruhy a zjistit jejich postoje k Sovětskému svazu. Získané informace byly po návratu do SSSR analyzovány jako podklad pro rozhodnutí o vojenském zásahu.

Konzum a nelegální obchodní aktivity sovětských vojsk v Československu (1968–1991) – **Prokop Tomek (Vojenský historický ústav Praha)** analyzoval každodenní konzumní praktiky a nelegální obchodní aktivity sovětských vojáků dislokovaných v Československu od roku 1968 do jejich odchodu po sametové revoluci. Autor čerpal především z archivních pramenů a zaměřil se na specifické rysy černého trhu, pašování a neformálních obchodních sítí mezi sovětskými vojáky a místním obyvatelstvem.

Čs. obchod se zbraněmi se zeměmi socialistického tábora v 70. a 80. letech minulého století – **Jaroslav Láník (Vojenský historický ústav Praha)** představil základní obrysy československého obchodu se zbraněmi v daném období, především dostupné údaje o jeho objemu a struktuře. Dále se autor zamýšlí nad klíčovou otázkou, do jaké míry byl tento segment zahraničního obchodu pro Československo ekonomicky přínosný a lukrativní.

Červení vs. modří: obrazy (ne)přátel v pamětnické reflexi příslušníků důstojnického sboru ČSLA – **Jiří Hlaváček (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Praha)** představil výsledky orálně-historických rozhovorů s bývalými důstojníky ČSLA, kteří reflektovali své vnímání armád Varšavské smlouvy a NATO v 60. a 70. letech. Příspěvek ukázal, jak se prolínají individuální vzpomínky, ideologické vlivy a kulturní stereotypy při formování obrazu (ne)přátel

„Za humny je drak“. Armáda ČR jako součást předsunuté přítomnosti na východním křídle NATO – **Michal Louč a Lucie Felcan Rajlová (Vojenský historický ústav Praha)** se zabývají rolí Armády ČR v rámci předsunuté přítomnosti NATO na východním křídle aliance. Zaměřili se na historický vývoj této strategie od roku 2016, kdy NATO schválilo rozmístění sil v pobaltských státech a Polsku, až po další rozšíření po ruské invazi na Ukrajinu v roce 2022. Výzkum se opírá o orálně-historická svědectví příslušníků Armády ČR, kteří sloužili v mnohonárodnostních bojových uskupeních v Litvě, Lotyšsku a na Slovensku.

<https://www.vhu.cz/skoncila-mezinarodni-vedecka-konference-valecna-a-vojensko-politicka-spojenectvi-v-modernich-a-soudobych-dejinach-stredni-evropy-prednosti-limity-vyzvy>